

«SREBRENICA: OD PORICANJA DO PRIZNANJA» U SREBRENICI

U Srebrenici, 27. juna 2005. godine, u okviru obeležavanja 10. godišnjice genocida u Srebrenici, Društvo za ugrožene narode je, u saradnji sa udruženjem »Srebreničke majke« organizovalo promociju knjige Helsinškog odbora »Srebrenica: od poricanja do priznanja«. O knjizi su govorili Adburahman Malkić, načelnik opštine Srebrenica, prof. Mirko Pejanović, predsednik SGV – Pokreta za ravnopravnost BIH, prof. Šaćir Filandra, predsednik Kulturne zajednice Bošnjaka »Preporod«, dr Janja Beč, predavač postdiplomskih studija o genocidu na Pravnom fakultetu Sarajevo-Bolonja, Sonja Biserko, predsednica Helsinškog odbora, Hatidža Mehmedović, predsednica udruženja »Srebreničke majke« sa sedištem u Srebrenici, i Fadila Memišević, predsednica Društva za ugrožene narode.

Evo šta je prof. Mirko Pejanović tom prilikom rekao.

«Zločin koji se dogodio u Srebrenici, u julu 1995. godine, progonom bošnjačkog stanovništva i ubistvom oko 8.000 Srebreničana smatra se najvećim holokaustom koji se ponovio u Evropi nakon 50 godina od Drugog svjetskog rata. Sam zločin i njegove posljedice jeste nešto što nije i ne može ostaviti na miru humane i demokratski usmjerene ljude u Bosni i Hercegovini, njenom okruženju i svim zemljama Evrope i demokratskog svijeta uopšte.

Deset godina nakon počinjenog zločina u Srebrenici, mnogo toga u odnosu na istinu i pravdu za kojom vape djeca i majke poginulih, za kojom vape svi dobronamjerni građani Bosne i Hercegovine, još uvijek nije ni rasvijetljeno ni sankcionisano. Postoji nekoliko pitanja u vezi sa zločinom u Srebrenici, koja se u interesu istine, pravde i zajedničke budućnosti građana i naroda (bošnjačkog, srpskog i hrvatskog) u državi Bosni i Hercegovini ne mogu zaobići. Najprije to je pitanje ISTINE o zločinu u Srebrenici. Sljedeće pitanje jeste PRAVDA u vidu kaznenih mjera i sankcija nad inspiratorima i vinovnicima zločina u Srebrenici. Jedno od pitanja je etičko-političke naravi. Zapravo, riječ je o odnosu bosanskohercegovačkog društva i njegovih državnih institucija prema demokratskim, socijalnim, psihološkim i drugim posljedicama koje su nastupile kod stanovništva opštine Srebrenica. Budući da je Bosna i Hercegovina multietničko i multikulturno društvo povratak bošnjačkog stanovništva u Srebrenicu i obnova ekonomske i socijalne osnove življenja pretpostavlja i obnovu međunacionalnog povjerenja.

U osmišljavanju aktivnosti za spoznaju pune istine o zločinu u Srebrenici angažovane su brojne institucije, udruženja i pojedinci kako u Bosni i Hercegovini, tako i Srbiji i Crnoj Gori, kao i međunarodnoj zajednici. Posebno mjesto u aktivnosti za spoznaju istine o zločinu u Srebrenici pripada HELSINŠKOM ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI, pripada ljudskoj istrajnosti predsjednice ovog odbora, gospođi SONJI BISERKO. O tome svjedoči i knjiga koja je štampana u izdanju Helsinškog odbora za ljudska prava Srbije »SREBRENICA OD PORICANJA DO PRIZNANJA«. I sam naslov ove knjige hoće kazati gdje smo naspram istine o zločinu u Srebrenici.

Naslov knjige nameće pitanje: Jesmo li na početku ili smo dalje od početka u spoznaji istine o zločinu u Srebrenici? Istina o zločinu teško pronalazi i svoj put, posebno ga teško pronalazi u Republici Srpskoj i Srbiji. Opstrukciju u spoznaji istine prave ostaci ratne političke, vojne, policijske i medijske strukture koja je u vrijeme rata (1992-1995) egzistirala u obliku paljanskog režima u Bosni i Hercegovini i Miloševićevog režima u Srbiji. Ova dva režima su zajedno dejstvovali i na istoj ideološkoj osnovi. Ideologija Miloševićevog i Karadžićevog

režima imala je za cilj: silom stvoriti etnički čist srpski teritorij i sa srpskom vlašću u Bosni i Hercegovini. Takav cilj sam po sebi, i njegovo izvođenje na etnički izmiješanom prostoru u Bosni i Hercegovini, podrazumijevao je zločin nad civilima i zbog toga je i doveo do masovnog zločina. Zločin se izveo kroz protjerivanje civila bošnjačke i hrvatske nacionalnosti iz vjekovnih mjesta življenja i kroz ubistva civila na više lokaliteta u Bosni i Hercegovini. Masovno stradanje Bošnjaka u Srebrenici, samo je krajnja i najveća karika u lancu počinjenog zločina nad Bošnjacima u Bosni i Hercegovini. Puna istina o zločinu u Srebrenici moguća je onda kad se pred Haški sud izvedu Radovan Karadžić i Ratko Mladić, prvi kao politički inspirator zličina, a drugi kao vojni izvršilac. Valja imati u vidu Kradžićeve izjave iz 1992. godine u Parlamentu BiH u kojima nije priznavao politički subjektivitet bošnjačkog naroda i nagovještavao njegovo nestajanje. Svi pripremljeni tekstovi u knjizi : «SREBRENICA OD PORICANJA DO PRIZNANJA» govore o počinjenom zločinu i primarnoj odgovornosti tadašnjih političkih i vojnih vođa za taj zločin: Karadžića i Mladića. Iz pisma Tadeuša Mazovjeckog Radovanu Karadžiću, od 24. jula 1995. vidljiva je spoznaja da nekoliko hiljada ljudi nema na broju nakon progona civila iz Srebrenice i da postoji bojazan da su oni, citiram: «ubijeni ili zatočeni», (str. 109. knjige). Takođe iz pisma Tadeuša Mazovjeckog predsjedniku Komisije za ljudska prava OUN od 27. jula 1995. godine izdvajamo konstataciju: «NE MOŽE SE GOVORITI O ZAŠTITI LJUDSKIH PRAVA SA KREDIBILITETOM KAD SE SUOČAVATE SA NEDOSTATKOM DOSLJEDNOSTI I HRABROSTI KOJE POKAZUJU MEĐUNARODNA ZAJEDNICA I NJENE VOĐE». Znano je da je u ovom pismu Tadeuš Mazovjecki saopštio i odluku o svojoj ostavci na dužnost specijalnog izvjestioca Komisije OUN za ljudska prava zbog neaktivnosti Ujedinjenih nacija u sprječavanju genocida u Srebrenici.

Pravda za Srebrenicu i Srebreničane nije postignuta u proteklih deset godina. Hoće li biti uopšte postignuta?

Izvori prezentirani u knjizi: «SREBRENICA OD PORICANJA DO PRIZNANJA» ukazuju da će pravda stići onda kad se provede sudski proces pred međunarodnim Tribunalom u Hagu za Karadžića i Mladića. Sve druge presude koje su izrečene ili će uslijediti, za vinovnike zločina u Srebrenici, ne mogu u svijesti i osjećajima ljudi za pravdu odmijeniti ono što će uslijediti kad Karadžić i Mladić budu odgovarali za počinjeni zločin u Srebrenici. Tek tada će se rasvijetliti uloga i odgovornost svih institucija i ljudi koji su učestvovali u izvođenju zločina nad civilima u Srebrenici.

Zločin u Srebrenici proizveo je posljedice koje ne mogu ostati samo na leđima građana Srebrenice koji su ostali bez očeva, supruga, hranitelja porodica. Odnos prema obnovi socijalnog i ekonomskog života za povratnike u Srebrenicu jeste, takođe, izraz odgovornosti prema pravdi. Grad, zatim privreda kao i naseljena mjesta u opštini Srebrenica su destruirani.

U tekstu: Majke Srebrenice ponovo napuštene i zaboravljene, pripremljenom za knjigu sadržana je sva tragika života povratničkih porodica. Izdvajamo rečenicu iz ovog teksta: «Povratkom u Srebrenicu preživjele žrtve najstrašnijeg zločina na kraju dvadesetog vijeka po drugi put prepuštene su same sebi, zaboravljene i napuštne od cijelog svijeta (str. 82. knjige: «Srebrenica od poricanja do priznanja»). Život sa niskom penzijom ili bez zaposlenja nema perspektivu.

Obnova života povratnika u Srebrenicu, sa etičkog stajališta pretpostavlja systemska rješenja i to zajednička: Republike Srpske, Federacije BiH i institucija države BiH. Ta rješenja treba da omoguće poseban status opštine Srebrenice u pogledu uslova privređivanja, zapošljavanja,

školovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, te obnove komunalne infrastrukture. Građani Bosne i Hercegovine imaju osjećaj solidarnosti i podržaće donošenje zakona o posebnom statusu i obnovi opštine Srebrenica. Na ovaj način bi porodicama koje su preživjele tragediju, uslijed počinjenog zločina, osigurali perspektivu življenja u Srebrenici, i tako zaustavili iseljavanje građana Srebrenice u inostranstvo.

Tekstovi priređeni u knjizi: SREBRENICA OD PORICANJA DO PRIZNANJA» otvaraju više pitanja. Jedno od tih pitanja je: ODGOVORNOST ZA RATNI ZLOČIN. Da li ova odgovornost obuhvata i kolektivnu odgovornost cijelog srpskog naroda? Ma koliko se političke vođe iz vremena rata pozivale na narod, počinjeni zločin, svugdje, a time i u Srebrenici, ima INDIVIDUALNE NOSIOCE I INDIVIDUALNU ODGOVORNOST. Ako odgovornost ne učinite individualnom onda je ne možete ni ustanoviti ni sankcionisati. U momentu svoga osnivanja ratne 1994. godine Srpsko građansko vijeće BiH je osudilo nosioce zločina iz srpskog naroda. Niko ne može imati ovlaštenje da u ime jednog naroda čini zločin nad pripadnicima drugog naroda. Istovremeno Srpsko građansko vijeće je zatražilo privođenju sudu pravde optužene za počinjeni zločin ma kom oni narodu pripadali.

Kada vođe u istoriji povedu narod u civilizacijsko posrnuće onda se i sam narod treba okrenuti samoosvješćenju.

Zbog toga u srpskom narodu, kako u Bosni i Hercegovini, tako i Srbiji, moraju jačati demokratske i proevropske snage koje će odbaciti mitomansku politiku prošlosti, politiku etničke mržnje, osuditi i kazniti nosioce zločina u svome narodu. Tako ćemo brže steći povjerenje bošnjačkog i hrvatskog naroda u BiH i povjerenje Evropske unije. Tako ćemo brže doprinijeti obnovi međunacionalnog povjerenja. A međunacionalno povjerenje je zaloga mirnog života svih naroda u budućnosti Bosne i Hercegovine.

Čestitam gospođi Sonji Biserko na izdavačkom poduhvatu, sa željom da ova knjiga pomogne spoznaji istine o zločinu u Srebrenici.